

Yabancı Gezginler İçin 20. Yüzyılda Türkçe-İngilizce İki dilli Yazılmış Kitapların Dil Eğitimi Açısından Analizi¹

Elif ERMAĞAN²

Öz

Kendi kendine Türkçe öğrenme kitapları arasında gezginlere yönelik olarak misafir ülkede bulunan devlet adamları, gezginler ya da kendi ülkesinin dilini tanıtmak isteyenler tarafından yazılan bu kitaplar yüzyıllardan beri varlığını korumaktadır. Bu çalışmada 1990'lı yıllarda Türkler tarafından İngilizce bilenlere yönelik olarak yazılmış Türkçe-İngilizce iki dilli dört kitap, sözlük ve indeks, dil bilgisi, kültür aktarımı, görseller, kitabın yapısı, metin seçimi, ünitenin yapısı, alıştırmalar ve kullanılan dil başlıkları üzerinden incelenmiştir. Bu kitapların bu yüzyılda doğmasının tesadüf olmayıp Türkiye'deki gelişmelerle yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. İnternetin henüz kamu tarafından kullanılmadığı bu yıllarda özellikle yolculuk yapacaklar için bu kitapların Türk dili ve Türkiye'nin tanıtımı için büyük bir ihtiyacı karşılamış olduğu düşünülmektedir. Çalışmanın amacı, örneklem olarak seçilmiş bu dört kitabın karşılaştırılmasının yapılarak tespit edilen eksikler üzerinden bu tür kitapların yazımında nasıl bir yöntem izlenebileceğine katkı sağlamaktır. Bu nedenle çalışmada yöntem olarak araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesine başvurulmuştur. İnceleme sonucunda bu tür kitapların İngilizce bilen hedef kitleye yönelik olmasının dışında kendi aralarında yer yer benzerliklere sahip

¹Bu çalışma 20.5.2019 tarihinde Ankara'da düzenlenen Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Programı 1. Öğrenci Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Öğr. Gör. Dr., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, elif.ermagan@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2827-0155

Geliş tarihi: 18.02.2022 - Kabul tarihi: 28.02.2022

Kaynak gösterme: Armağan, E. (2022). Yabancı gezginler için 20. yüzyılda Türkçe İngilizce iki dilli yazılmış kitapların dil eğitimi açısından analizi. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 7(1), 59-90

DOI: 10.17932/IAU.TOMER.2016.019/tomer_v07i1003

olsa da bir standardının olmadığı, bireysel seçim ve tecrübelerle dayanarak oluşturulduğu incelenen başlıklar üzerinden tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Gezginler, İki Dilli Kitaplar, Kendi Kendine Dil Öğrenme.*

Analysis of Turkish-English Bilingual Books Written for Foreign Travellers in the 20th Century in Terms of Language Education Abstract

Among the books for self-learning Turkish, these books, written by statesmen, travelers, or those who want to introduce the language of their own country in the guest country, have been in existence for centuries. In this study, four Turkish-English bilingual books written by Turks in the 1990s for English speakers were examined through dictionaries and indexes, grammar, cultural transfer, visuals, the structure of the book, the choice of text, the structure of the unit, exercises, and the language used. It is thought that It is not a coincidence that these books were born in this century and it is closely related to the developments in Turkey. It is thought that these books have met a great need for the promotion of the Turkish language and Turkey, especially for those who will travel in these years, when the Internet was not yet used by the public. The aim of the study is to contribute to the determination of what kind of method can be followed in the writing of such books through the deficiencies determined by comparing these four books selected as samples. For this reason, document analysis, which includes the analysis of written materials containing information about the case or cases aimed to be investigated as a method in the study, was used. As a result of the examination, it has been determined that these types of books are not intended for an English-speaking target audience; although they have similarities from time to time, they do not have a standard, and they are created based on individual choices and experiences.

Keywords: *Travellers, Bilingual Books, Language Self-Learning.*

Giriş

Kendi kendine dil öğrenme kitapları arasında sadece İngilizlere, İngilizce bilen gezginlere yönelik yazımlarıyla dikkat çeken özellikle bu hedef grubu merkezine alan bir çalışma tespit edilememiştir. Dolayısıyla bu bir eksiklik olarak görülmüş ve çalışmanın konusunu hedef grubun gezginler olarak seçildiği kitaplar oluşturmuştur. Gezginler özelinde yapılmış çalışma tespit edilemese de kendi kendine dil öğrenimi kitapları arasında İngilizlere, İngilizce bilenlere yönelik olarak yazılmış birden çok çalışmanın bir arada incelendiği çalışmalar tespit edilmiştir (Civelek, 2018; Ermağan, 2021b; Ermağan, 2021c; Ersoylu, 1981; Karagöl, 2011; Saraç, 2018; Şahin ve Yeşilyurt, 2017; Yeşilyurt, 2015; Yeşilyurt, 2016). Bunun dışında İngilizlere ya da İngilizce bilenlere yönelik olarak sadece tek bir eserin ya da kendi kendine Türkçe öğrenimi için kitap yazan tek bir yazarın biyografisi ve eserlerinin incelendiği eserler de mevcuttur (Deniz ve Karagöl, 2018; Doğan, 2011; Doğan ve Ayaz, 2017; Ermağan, 2021a; Karagöl, 2019; Özkurt, 2019; Tuncer, 2012; Yılmaz, 2019).

İngilizlere, İngilizce bilenlere yönelik farklı meslek gruplarının hedef grup olarak seçildiği bu çalışmaların üst başlığı olarak işaretlenen kendi kendine dil öğrenme kitap tanımlarına gezginler hedef grubunu ne kadar kapsadığını görmek açısından çalışmada yer vermek faydalı olacaktır.

Roberts, geleneğe dayanan sınıf ortamı dışında evde çalışmaya uygun olarak yabancı bir dili öğretmeye yönelik hazırlanmış bu kitapların sınıftaki kitaplardan farklı olduğunu ifade etmektedir. Sınıfta kullanılmak üzere üretilenlerin ticari olduğunu, ev çalışması için sınıf dışı kullanıma yönelik tasarlananların daha az titiz incelemelere tabi tutulduğunu, yayıncılar ve potansiyel öğrenciler arasında oluşan pazarda öğretmen ya da öğretim programı planlamacılarının olmadığını belirtmektedir (Roberts, 1995: 513). Roberts'in bu tarz kitaplar için doğrudan ev çalışması için tasarlandığını ifade etmesi hedef kitle gezginlerin kapsam dışı bırakıldığını göstermektedir. Çünkü bu kitaplar hem gezi öncesi evde hem de gezi esnasında

kullanılmaya elverişli şekilde tasarlanmıştır.

Bu tür kitapların kendi kendine dil öğrenimi kitaplarından genel olarak farkına bakıldığında birden çok nokta göze çarpmaktadır. Kendi kendine dil öğrenme kitaplarının boyutlarında bir standart bulunmazken; gezginler için yazılan dil öğrenme kitaplarının cep kitap boyutunda hareket halinde kullanıma uygun şekilde tasarlandığı görülmektedir. Bunda kendi kendine dil öğrenme kitaplarının sabit olarak kendi kendine ya da sınıf içi kullanıma yardımcı olacak nitelikte tasarlanmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Tarih boyunca gezginler için yazılan kitapların yazar kimliklerine bakıldığında daha çok kendi ülkesini temsilen dış ülkede görevlendirilen kişiler ya da gezginler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gezginler için yazılan kitaplarda dil bilgisi birkaç sayfadan oluşur şekilde verilirken, kendi kendine dil öğrenme kitaplarında başlı başına dil bilgisi kitabı olarak da kullanılabilecek dil bilgisi bölümleri de bulunmaktadır. Gezginler için yazılan kitaplar hareket halinde kullanıma elverişli daha çok konuşma becerisinin ön planda tutulduğu bir nevi konuşma kılavuzu niteliğinde olan kitaplardır.

Kendi kendine dil öğrenimi kitapları arasında farklı bir yerde değerlendirilmesi gereken bu kitaplar, gezginler için yazılan rehber kitaplardan da ayrı tutulmalıdır. Bhattacharyya (1997: 372), rehber kitapların, turist ile varış noktası arasındaki ve ev sahibiyle misafir arasındaki ilişkiye aracılık ettiği için turizm sürecinin çok önemli bir parçası olduğunu ifade etmektedir. Cohen (1985:16) de rehber kitapların bir kültür komisyoncusu olarak görev yaptığını dile getirmektedir.

Rehber kitaplar, daha çok gezginlerin gidecekleri yerlerin ulaşımı, yeme içme, konaklama hakkında bilgiler vererek turistin zihninde gideceği yere yönelik imajlar oluştururken; gezginler için yazılan dil kitapları ziyaret edilecek yerin dilinin nerede nasıl kullanılacağına dair bilgi vermektedir. Rehber kitaplar tek dilli yazılırken, gezginler için yazılan dil kitapları iki dilli yazılmaktadır. Rehber kitaplarda gezginlerin gitmesi öngörülen yerler

hakkında özel bilgiler verilirken, diğer kitaplarda genel olarak bu yerlerde hangi davranışları sergilemek gerektiğine dair kısa kültür köşelerinden oluşmuş bilgiler ve uyarılar bulunmaktadır.

Bu farklılıklar dışında her iki tür kitap da gezginlere gidecekleri yer hakkında ön tanıdıklık sunmakta; zihinde bir imaj sunarak yapılacak olan gezi/seyahati kolaylaştırma işlevi görmektedir.

Araştırmalar, dil engellerinin turistlerin varış yerinin seçimini (Cohen ve Cooper, 1986: 534) ve varış ülkesinde yapacakları masrafları (Chen ve Hsu, 2000: 415) etkilediğini göstermiştir. Bu nedenle bu tür kitapların, turistlere varış ülkesinin diliyle karşılaştıklarında karşılarına çıkacak engellerde motive edici; dil engellerini aşmak için kullanabilecekleri maddi kaynakların en aza indirgenmesinde ise önemli ekonomik bir görev üstlendiği çıkarımına ulaşılabılır. Her ne kadar bu noktalarda işe yarasalar da bu tür kitaplar gezi esnasında hatırlatıcı işleviyle karşımıza çıkmaktadır. Dilsel mesafeleri daraltmaya yarayan bu kitaplara turistik yerlerde ihtiyaç duyulabileceği gibi, ana turist bölgelerinin dışında dil bilmeyenlerin olduğu bir coğrafyada daha çok ihtiyaç duyulacağı ortadır. Bu yönüyle gezi/seyahatin daha az zorlayıcı ve zevkli geçme ihtimali daha yüksektir. Bu tür kitaplar daha önce de belirtildiği gibi 20. yüzyıl öncesinde yazılsa da ulaşılabilen kaynaklara bakıldığında bu yüzyılda özellikle 90'lı yıllarda İngiltere'de bir artış fark edilmiştir.

Bunda Türk turizminde yaşanan gelişmelerin etkenlerden biri olduğu düşünülmektedir. Öztaş ve Karabulut (2006: 10), Türk turizmi açısından asıl gelişmenin yaşandığı 1980'li yılların hemen başında gerçekleşen en önemli olayın 24 Ocak 1980 Kararları ile devalüasyon yapılması, yabancı sermayenin teşviki, döviz alış ve satışının serbestleşmesi, yurt dışına çıkışların serbest bırakılması, yolcuların beraberinde götürebilecekleri döviz miktarının artması ve Turizmi Teşvik Kanunu'nun çıkarılması gibi kararlar olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Gülbahar (2009: 155) da söz konusu gelişmelerin etkisiyle, 1980'li yıllardan 1990'lı yıllara kadar geçen sürede

gelen turist sayısı ve elde edilen turizm gelirinde hızlı bir artış yaşandığını ortaya koymaktadır.

Bir diğer etken de İngiltere-Türkiye ilişkilerinde göçün rolüdür. İngiltere'ye Kıbrıs ve Türkiye'den yapılan göçlerin etkili nedenlerden bir diğeri olduğu düşünülmektedir. İngiltere'ye Türk göçleri 1940'lardan 1990'ların başına kadar olmak üzere dört dönem olarak değerlendirilebilir (Uysal, 2016: 537; Yıldırım, 2016: 18-20).

Tüm bu nedenler ve genel anlamda, 20. yüzyılın, küreselleşmenin yarattığı kökten değişimin farklı kültür ve dillerin etkileşime geçmesine zemin hazırlamasının gezginler için 20. yüzyılda çoğunluğu İngiltere'de yayımlanmış kitapların oluşturulması için zemin oluşturduğu söylenebilir.

Problem

Kendi kendine dil öğrenme kitapları, daha çok bireysel deneyim ve bakış açısının neticesinde oluşturulmuş, bir standardın olmadığı kitaplardır.

Bu nedenle buradan hareketle aşağıdaki soruları sormak gerekir:

Araştırmanın Soruları

1. Çalışmanın materyali olarak seçilen İngilizce-Türkçe iki dilli 20.yüzyılda yazılmış bu kitapların bir standardı var mıdır?
2. İncelenen kitaplar kendi aralarında karşılaştırıldığında benzer ve farklı noktalar hangi başlıklar etrafında toplanmıştır?
3. İncelenen kitaplar, hedef kitle olarak seçilen gezginlere uygun olarak oluşturulmuş mudur?

Yöntem

Verilerin kodlanarak temaların çıkarılması ve bunların düzenlenerek elde edilen bulguların tanımlanıp yorumlanması nitel araştırmanın dört aşaması olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242-252). Yapılan çalışma da nitel bir araştırmadır. Bu nedenle çalışmanın veri kaynakları detaylıca gözden geçirilerek toplanmış sonrasında ise analiz edilerek elde edilen bulgular yorumlanarak sonuç kısmına ulaşılmıştır.

Veri kaynağı

Bu çalışmanın materyalini, İngilizce bilen gezginlere yönelik yazılmış Türkçe-İngilizce kitaplar oluşturmaktadır. Araştırmanın veri kaynağını ise amaçlı örnekleme yöntemiyle örnekleme olarak seçilen 20. yüzyılda birbirine çok yakın yıllarda arka arkaya yayımlanmış *Turkish in a week*, *Get by in Turkish*, *Quick & Easy Turkish*, ve *Turkish For Travellers* adlı dört kitap oluşturmaktadır. Hedef grubun gezginler seçilmesi ortak noktalarından biri olan bu kitapların kısaca özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

Turkish in a week adlı eser, Tayfun Çağa tarafından yazılarak 1990 yılında; *Quick & Easy Turkish* ise Necdet Teymur tarafından yazılarak 1989 yılında Büyük Britanya’da yayımlanmıştır. *Get by in Turkish* 1989’da Bengisu Rona tarafından yazılarak İngiltere’de; *Turkish For Travellers* adlı eser ise Mehmet Hengirmen tarafından yazılarak 1988 yılında Ankara’da yayımlanmıştır.

Verilerin toplanması ve analizi

Nitel veri toplama yöntemlerinden olan doküman incelemesi aracılığıyla toplanan araştırmanın yazılı ve görsel verileri, içerik analizi tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan kitaplar, Genç’in (2010) çalışmasından yararlanılarak seçilen başlıklara birkaç ilave yapılarak sözlük ve indeks, dil bilgisi, kültür aktarımı, görseller, kitabın yapısı, metin seçimi, ünitenin yapısı, alıştırmalar, kullanılan dil açısından incelenmiştir. Daha sonra bu temalar, veri kaynaklarından alınan yazılı açıklama ve görsellere dayandırılarak betimlenmiştir.

1. Sözlük ve İndeks

İncelenen kitaplar sözlük ve indeks üzerinden değerlendirildiğinde *Turkish in a Week* kitabının arkasında sadece Türkçe-İngilizce olarak kitap içerisindeki sözcükleri kapsamayan sınırlı bir sözlük bulunduğu görülmekte, indeks yer almamaktadır. *Get by in Turkish*’te ise İngilizce-Türkçe ve Türkçe-İngilizce olmak üzere tüm kitaptaki sözcük listesini kapsamayan

sınırlı bir liste verilmiş, indekse yer verilmemiştir. *Quick & Easy Turkish* kitabında ise Türkçe-İngilizce ve İngilizce-Türkçe iki sözcük listesi tüm kitapta geçen sözcükleri kapsamayacak şekilde hazırlanmıştır. Diğer iki kitabın aksine indeks bulunmaktadır. *Turkish For Travellers* kitabında ise diğer üç kitaptan farklı olarak kelime listeleri alfabetik olarak Türkçe ve İngilizce kelime ayrımı yapılmadan aynı ses altında verilerek Türkçe kelimenin karşısına İngilizce, İngilizce kelimenin karşısına Türkçesi verilerek tüm kitapta geçen kelimelerin geçtiği sayfa gösterilmiştir.

2. Dil Bilgisi

Dört kitap dil bilgisine yer verip vermeme ve ne ölçüde yer verdikleri açısından karşılaştırdığında, *Turkish in a Week* kitabında diğer kitaplara kıyasla dil bilgisinin daha detaylı verildiği tespit edilmiştir. Temel dil bilgisi konuları dışında orta seviyeden de konulara yer verildiği görülmektedir. Kitapta ünite içerisinde geçen diyalog ve cümle içerisinde geçen ek, zaman, yapı kullanımlarını açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir. *Get by in Turkish*'te ise dil bilgisine kitabın sonunda çok kısa ve temel düzeyde yer verildiği görülmektedir. *Quick & Easy Turkish* ve *Turkish For Travellers* kitaplarında da, kitap girişinde temel dil bilgisi konularına kısaca yer verilse de seçilen konu başlıkları ve sunuş birbirinden farklıdır. *Turkish for Travellers* kitabının dil bilgisi konuları çoğul eki, durum ekleri, sıfatlar ve sıfatların derecelendirilmesi, kişi zamirleri, iyelik ekleri, şimdiki, geçmiş, gelecek zaman şeklinde hazırlanırken *Quick & Easy Turkish* kitabında ise belirlilik ve belirsizlik, çoğul eki, kişi zamirleri, iyelik, işaret zamirleri, durum ekleri, ünsüz yumuşaması, ses düşmesi, sıfatlar, fiiller, isim ve fiillerde olumsuzluk, yeterlik, sahip olma, ile/sız, ve, ya da ekleri; *Get by in Turkish*'te sıfatlar, çoğul eki, üstünlük, işaret zamirleri, kişi zamirleri, hal ekleri, iyelik, imek fiili, var/yok, fiiller, geçmiş zaman, şimdiki zamanın olumsuzu ve emir kipi yer almaktadır.

3. Kültür Aktarımı

Bu tür kitaplarda hedef kültür aktarımı görsellerle ya da yazılı açıklamalarla yapılmaktadır. Yazılı, İngilizce olarak hedef kültür aktarımının yapılmasının nedeni bu tür kitapların kullanıcılarının bir rehber ya da öğretmene sahip olmamasıdır.

Dört kitap yazılı yolla yapılan kültür aktarımı açısından incelendiğinde, *Turkish in a Week* adlı kitabın öncelikli olarak havaalanı kurallarına yer verdiği tespit edilmiştir. Sonrasında sırasıyla ne zaman el sıkışılması ve resmi bir şekilde nasıl hitap edilmesi gerektiği, konaklama çeşitleri, kayıt formunun nasıl doldurulması gerektiği bilgisi yer almaktadır. Türk kahvaltısı, Türk kahvesi, Türk yemekleri, para birimi, marketlerin çalışma saatleri ve pazarlar hakkında bilgi veren kitap pazarlık edilmesine yönelik tavsiyede bulunup halı, kilim, deri, ipek gibi satın alınacaklar için diğer tavsiyeleri sıralamaktadır. Ulaşım hakkında toplu taşıma konusunda bilgi veren kitap otobüs terminalinde firma ve bilet seçiminde yapılacaklar konusuna değinip banka, döviz bozdurma postaneler ve posta kutuları, telefon kulübelerinden nasıl yararlanılabileceği konusunda bilgi vermektedir. Türkiye'deki yollar hakkında da bilgi veren kitap araba kiralama, kazaya karışıldığında ne yapılması gerektiği, petrol ofislerinin niteliği, araba tamirhanelerinin sistemi, Türkiye'ye gelmeden önce sağlık sigortası yaptırılması gerektiği, devlet ve özel hastaneler, doktorların kalitesi, eczaneler, deniz ve dağ sporları hakkında da yazılı açıklamalara yer vermektedir.

Get by in Turkish öncelikli olarak alkollü olan ve olmayan içecekler hakkında bilgi vererek bu içeceklerin nerelerde bulunabileceği, çayın nerelerde yaygın olduğu ve çayın nasıl tüketilebileceği, nasıl demlenebileceği, çay yok cümlesiyle karşılaşıldığında bunun çaya sahip olmadıkları anlamına gelmediğini, tekrar demlenmesi için zaman alacağı anlamına geldiğini ve eğer bir dükkânda ciddi bir alışveriş yapılırsa çay ya da kahve teklifiyle karşılaşılabileceğini ifade etmektedir. İçeceklerin dışında restoran ve yemek kültürüyle de ilgili geniş bilgi vermiştir. Restoranlar, kebabçılar,

et ve balık lokantaları ve buradaki yemekler ve çeşitleri hakkında bilgi veren kitap vejetaryenlerin zorluk çekebileceğini belirtmiştir. Popüler içkinin rakı olduğunu, nasıl tüketilebileceğini açıklamaktadır. Ramazanda koyu Müslümanların ne yiyip ne de içtiğini, ülkenin çoğu tutucu yerinde restoran ve kahvehanelerin kapalı olduğunu, domuz etinin ise Müslümanlar tarafından yenilmediğini, birkaç büyük şehir dışında kullanılmadığını belirtmektedir. Değerli eşyaların (halı, deri ceket veya mücevher) alımında pazarlığın kabul edilebileceğini, çoğunlukla turistler tarafından satın alınanları sıralamaktadır. Mağaza ve bankaların öğlen kapalı olma saatlerini, ankesörlü telefonun kullanımı için jeton kullanmak gerektiğini, ulusal ve uluslararası aramalar için farklı ölçülerde jeton olduğunu, bunun dışında telefon kartıyla da çalışan ankesörlü telefon olduğu bilgisini vermektedir. İstanbul hakkında kısaca bilgi vermiştir. İstanbul'un camiler, kiliseler ve saraylarla özel bir çekim merkezi olmasının yanı sıra iki kıtayı ayırdığını ve Boğaziçi Köprüsü'ne sahip olduğunu belirtmektedir. Cami ziyaretleri başlığı altında, Britanya'daki bir katedrali ziyaret eder gibi davranılması gerektiğini, ibadet edilirken girilmesinin tavsiye edilmediği, kadınlardan başlarını örtmesinin beklendiğini, kısa giyimden uzak durulması gerektiği cami ziyaretinde şort, kısa kollu gibi kıyafetlerin giyilmemesi gerektiği, kadın ve erkeğin ciddi bir şekilde giyinmesi gerektiğine uyarı olarak yer vermektedir. Camiye girmeden ayakkabıların nereye konulması gerektiği ayrıntılı bir şekilde tanımlanarak cami içerisinde nasıl davranılması gerektiği de ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Tuvaletlerin hangi isimlerle karşılarına çıkabileceği nerelerde bulunduğu bilgisine de yer verilmiştir. Türkiye'deki ulaşım sistemi ve ulaşım araçları hakkında bilgi verilmiştir. Kısa mesafeler için köyler ve küçük kasabalar arasında minibüs ve dolmuşların olduğu da ayrıca belirtilmiştir. Otostopun Türkiye'de normal olmayan bir uygulama olduğunu, kadınlar için kesinlikle tavsiye edilmediğini, otostop çeken adamların sürücüye para teklif ettiğini belirtmektedir. İki Müslüman bayramında otel bulmanın, Yunan Ortodoks paskalyasında İstanbul'da yer

bulmanın zor olduğu, kendi ülkelerindeyken yer ayırtmanın gerekliliği, pansiyonun da bir alternatif olarak konaklamada seçenek olarak değerlendirilebileceğini ifade etmektedir. İletişim ve davranış kalıplarıyla ilgili bilgi veren kitap, Türklerin İngilterelilerden daha resmi olduğu bilgisine yer vermektedir. Türkiye'nin geleneksel yerlerinde geleneksel Müslüman selamlamasının selamünaleyküm kelimesini kullanmak olduğu ve uygun cevap olarak aleykümselam kelimesini kullanmak gerektiği ve bu gibi yerlerde erkeklerin kadınların elini sıkmasının normal olmadığı ifade edilmektedir. İnsanlara resmi ve gayri-resmi olmak üzere sen/siz ayırımında nasıl hitap edilmesi gerektiği, resmi olmanın bir çeşidinin de soyadlarından önce sayın kelimesini getirmek olduğu, bunların dışında kendilerinden daha yaşlı veya kendileriyle aynı statüde bir kişi için isimden sonra bey ya da hanımı kullanmak gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, kırsal kesimlerde saygı da gösteren ağabey/abla kelimelerinin kullanıldığı, kişi daha yaşlıysa amca/teyze kelimelerinin kullanılabileceği bilgisine yer verilmektedir. Bunun dışında başkalarının yanında sigara içmek istendiğinde önce onlara sigara ikram edilmesi gerektiği ve kırsal, geleneksel kesimde bir eve davet edildiğinde ya da cami girişinde ayakkabıların çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir.

Quick & Easy Turkish adlı kitapta ise nezaket gereği insanlara hitap ederken bey ve hanım denmesi, isim bilinmediğinde beyefendi ve hanımefendi diye hitap edilmesi gerektiği ve hanımefendinin kısa hâlinin konuşma dilinde hanfendi olduğunu belirtilmektedir. Kitap Türklerin birbirleriyle karşılaştıklarında ve vedalaştıklarında birbirlerinin elini sıkacağı ve birisiyle tanışıldığında ne söylenmesi gerektiği hakkında bilgiler vermektedir.

Türkiye'yi ziyaret eden hangi ülke vatandaşları için 3 aylığa kadar vize istenmediği, seyahate çıkmadan önce gümrükle ilgili işlemleri kontrol etmeleri gerektiği, elçiliklerin adresleri, kullanılan aracın kayıt defteri, sigortasıyla ilgili bilgiler, trafik kuralları, yolların ulaşım araçları için elverişliliği, hız limiti, benzin çeşitleri, park yerleri, turizm danışma ofisleri, ulaşım

araçları hakkında bilgi veren kitap metro olmadığını sadece Galata'nın yanındaki tünelin varlığından bahsetmiştir.

Otel çeşitleri hakkında bilgi veren kitap, elektrik kesintilerinin yaygın olduğu bilgisine de yer vermektedir. Bankaların ve marketlerin çalışma saatleri hakkında bilgi verilmiştir. Tatillerde bankaların açık olmadığı, Türk yemekleri, Türk kahvaltısı, bir Türk aileye gidildiğinde içki içip içmediklerinden emin olunmaması durumunda çiçek ya da tatlı getirilmesinin daha iyi bir seçenek olduğu ifade edilmiştir.

Yemek yeme alışkanlıkları ve masa davranışları hakkında bilgi veren kitap yemekte harcanan zamanın İngiltere'den daha kısa olduğunu, misafirlere yiyebileceklerinden daha fazla yiyecek ikram edildiğini, sonrasında kahve veya çay ikram edildiğini belirtmektedir. Menülerin Türkçe-İngilizce olduğunu ama yine yemeği sipariş etmeden görülmesini tavsiye etmektedir. Türklerin içtikleri içecekler ve rakı özellikle vurgulanarak erkeklerin tercih ettiği belirtilmiş, Türk kahvesinin nasıl olduğu telvesinin dibinde kaldığı, yapılırken şeker eklenmesi gerektiği, kahvehanelerin içecek servis ettiği, yiyecek servis etmediği ve kahvehanelerin erkekler için olduğu ve turistik yerlerin dışında tutulması gerektiği ifade edilmektedir.

Ankara, İstanbul ve İzmir'deki turizm danışma ofislerinin adres ve telefon numaralarıyla ilgili bilgi veren kitap, İstanbul ve diğer önemli şehirlerdeki müzeler ve görülmesi gereken yerler, festivaller ve tatiller hakkında da bilgi vermiştir.

Postanenin açılış kapanış saatleri, mektup kutuları, telefonla nasıl telefon edileceği, uluslararası telefon etme, yurtdışı kodları, şehir kodları, telefon ederken jeton alınması ve nasıl kullanılması gerektiği konusunda da gerekli ayrıntılara yer verilmiştir.

Kaza olması durumunda acil telefon numaraları, hastane çeşitleri, özel ve devlet hastaneleri hakkında bilgi, sağlık sigortası, nöbetçi eczane hakkında da ülkeye has bilgiler bulunmaktadır.

Turkish For Travellers adlı kitapta millî ve dinî bayramlar hakkında bilgi

verilerek Ramazan ve Kurban Bayramı için detaylı açıklamalara başvurulmuştur. Kitap ayrıca, gezginler için önemli sayılabilecek bir ayrıntıya yer vermiştir. Milli ve dinî bayramlarda kamuya ait yerlerin tüm Türkiye’de kapalı olduğunu açıklamaktadır. Türkiye’nin iklimi hakkında bilgi veren kitap, Akdeniz, Ege ve Karadeniz’i karşılaştırarak ortalama sıcaklıkları ve yazın denize girilebilecek tarihleri aktarmaktadır. Türkiye’deki gümrük sistemi hakkında bilgi veren kitap, Türkiye’de televizyon, radyo, teyp gibi eşyaların gümrük vergisine tabi olduğunu belirtip yapılması gerekenleri sıralamaktadır. Döviz bozdurma ile ilgili Türkiye’de yirmi dört saat döviz bozdurulabileceğini ve dövizle otel ücretinin ödenebileceği ayrıntısına yer vermektedir. Havaalanlarında, tren ve otobüs istasyonlarında bagajı taşımaya yardımcı olacak taşıyıcı kiralamanın mümkün olduğu bilgisi verilmiştir. Türkiye’deki taksi ve dolmuşlar hakkında bilgi veren kitap, Türkiye’de yerel olarak işletilen taksi duraklarından taksi çağırabileceği gibi, sokakta taksilere el sallandığı durumda gidilmek istenen yere götüreceğini, dolmuşların ise aynı yere giden yolcuların ücretini paylaştığı taksi konumunda olduğunu ifade etmektedir. Türkiye’deki otel, motel ve pansiyon hakkında karşılaştırmalı bilgi vermektedir. Restoranlardaki ünlü Türk yemekleri hakkında bilgi veren kitap, döner kebab ve şiş kebabın popüler olduğunu ve balık menülerinin pahalı olduğunu ifade etmektedir. Rakının Türkiye’de en ünlü alkollü içecek olduğunu, soğuk yemeklerin zeytinyağlı olduğunu ve yoğurdun lezzetli ve sağlık için iyi olan günlük bir yiyecek olduğu belirtilmektedir. Türk tatlılarından baklava, kadayıf, tulumba, aşure ve sütlacı sıralamaktadır. Kahvehanelerde, çay, kahve, meyve suyu, ayran ve soğuk içeceklerin bulunduğunu, genellikle erkeklerin kâğıt ve tavla oynamak için kahvehaneye gittiğini ifade etmektedir. Çay bahçelerinin kamuya açık yerler olduğunu, genellikle ailelerin bu gibi yerlere gittiğini, kendi yiyeceklerini getirdiğini belirtmektedir.

Ulaşım ile ilgili bilgilerin yer aldığı kitapta, Türkiye’de Ankara, İstanbul, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerin çoğuna düzenli tren seferleri ve büyük

şehirlere, küçük kasabalara aktif otobüs seferleri sistemi olduğu, İstanbul limanından kalkan gemilerin Ege ve Akdeniz kıyılarına gidebildiği özetle belirtilirken, gemiler ve tren çeşitleri hakkında da bilgi verilmiştir. Yine ulaşım ile ilgili olarak araba kiralama ve yol işaretlerine de kitapta yer verilmiştir. Çalışmaya dâhil edilen diğer kitaplarda olduğu gibi camilerde nasıl davranılması gerektiği açıklanmıştır. Turistlerin camilere girmesine izin verildiği ve isterlerse fotoğraf da çekebildikleri, camilerde zeminin halıyla kaplı olduğu, bu nedenle camiye girerken ayakkabıların çıkarılması gerektiği, dua eden insanları rahatsız etmemek için sessiz olunması gerektiği ifade edilmiştir.

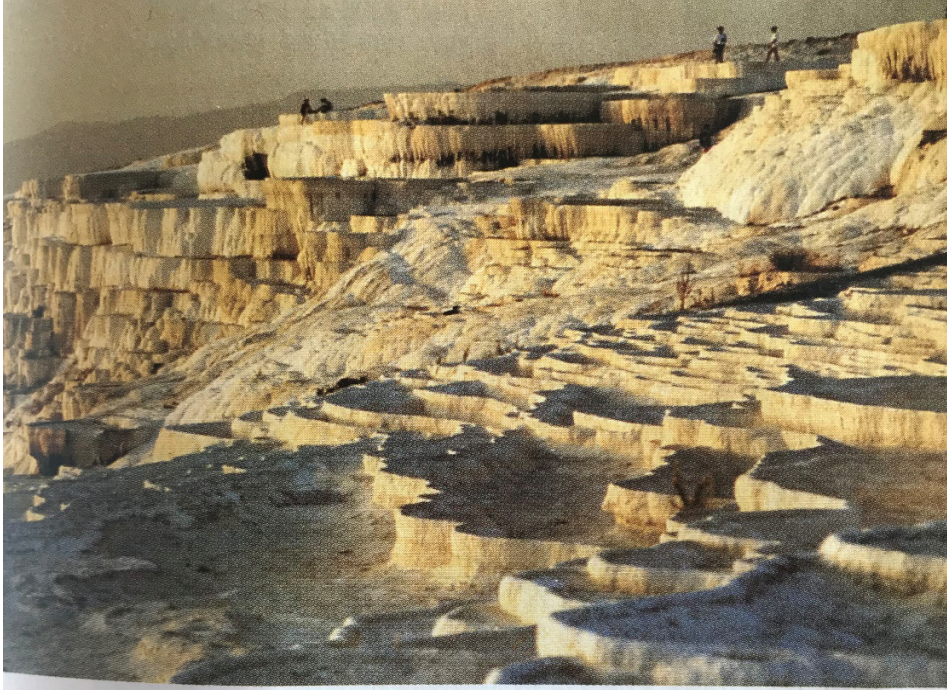
4. Görseller

Burada dört kitap içerisinde geçen görseller, hedef kültür aktarımı açısından incelenmiştir.

Turkish in a Week kitabında orijinal fotoğraflar kullanılıp çizimlere daha az yer verilmiştir. Kitabın kapağında Sultan Ahmet camisinin bir görseli bulunmaktadır. Hedef kültüre ait diğer görseller, THY'ye ait uçak resmi, İstanbul Tepebaşı'ndaki otellerin bulunduğu sokağı gösteren bir resim, Pierre Loti kafe ve restoran, orijinal bir restoran görseli, pazar yeri, otobüs, taksi, dolmuşları ve otobüs terminalini gösteren bir fotoğraf, Pamuk-kale travertenleri, İETT bileti, Şekerbank görseli, postane fotoğrafı, pullar, telefon kulübesi, benzin istasyonu, röntgen odası, bir trafik polisi, deniz kıyısından bir fotoğraf, yöresel kıyafetlerle halkoyunları oynayan kadın ve erkekler, dansöz, iki eğlence afişi, Peribacaları, Efes Antik Kenti'nin görselidir.

Orijinal fotoğraflar dışında çizim olarak yer alan görsellerde erkeklerin Türk erkeği tipine uygun bıyıklı olarak çizilmesi, Türk içeceklerini gösterir fotoğrafta Türk çayının çay tabağı ve yanında kesme şekerle birlikte resmedilmesi, Yedigün markasının içecek üzerinde kullanılması, Türk kahvesi, semaver, geleneksel Anadolu kilimleri görseli, iskemle, Ulusoy isminin yazılı olduğu şehirlerarası otobüs, kâğıt ve metal Türk lirası görselleri

bulunmaktadır. Evrensel kültüre ait ise, Türk bayrağı dışındaki bayraklar, pasaport ve bir seyahat çeki çizimleri yer almaktadır.

Görsel 1. Pamukkale travertenlerini gösteren görsel (Turkish in a Week, 1990: 33).

Get by in Turkish kitabında ise orijinal fotoğraf kullanılmamıştır. Kitap kapağında Efe figürü bir elinde kılıç ve bir elinde miğfere benzer bir nesneyle resmedilmiştir. Ayrıca kapakta bayrak, şiş kebab ve İstanbul görseli bulunmaktadır. Kitapta Türkiye haritası sadece belli başlı noktaları ve şehirleri gösterir şekilde çizilirken, Doğu ve Güneydoğu bölgesine ait hiçbir şehrin işaretlenmemiş olması dikkat çekicidir. Bunda 80’li yıllarda o bölge insanın yaşadığı problemler ve siyasi olarak bölgenin iyi durumda olmasının ve dolayısıyla turist için uygun olarak görülmemesinin etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Hedef kültüre ait diğer görseller, cezve, kahve fincanları, şekerlik içindeki şekerlemelerdir. Diğer bir görsel de kitap kapağında bulunan şiş kebab görselidir. Bir diğer görsel ibrik ve motifli

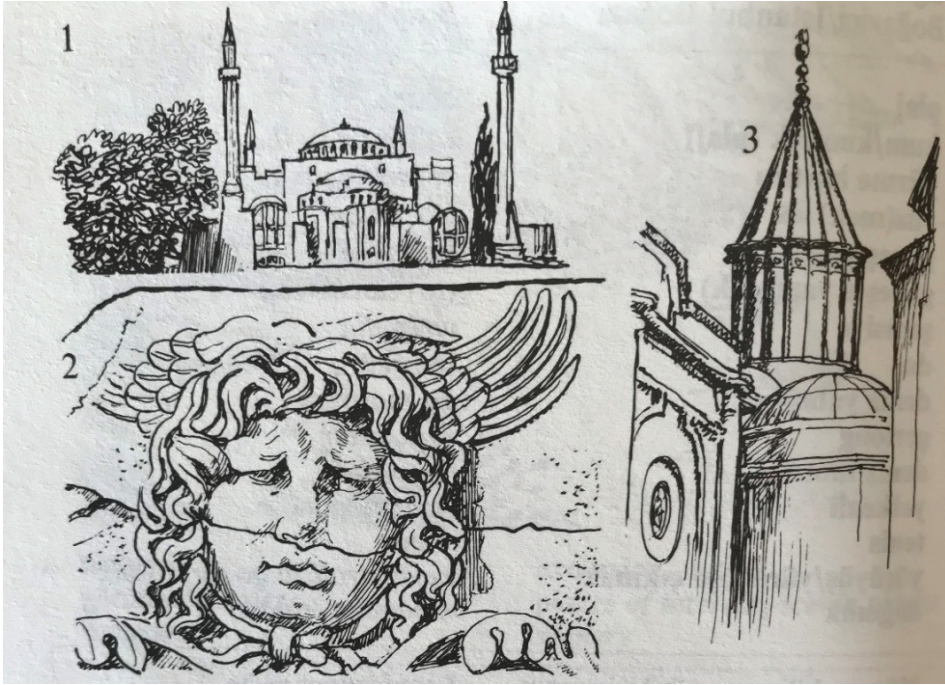
bir tabaktır. Manav, bıyıklı bir manavcı, Ayasofya, İstanbul'da geleneksel stilde inşa edilmiş bir ev, Topkapı Sarayı'ndan çiniler, döner kesen bıyıklı bir dönerci ustası ve içerisinde caminin minaresinin yer aldığı bir sahil fotoğrafı siyah-beyaz olarak resmedilmiştir. Kitapta evrensel kültüre ait hiçbir öge bulunmamaktadır.

Görsel 2. Efe figürü, Türk bayrağı, şiş kebab ve İstanbul'u gösteren görsel (Get by in Turkish, kitap kapağı)

Quick & Easy Turkish kitabında ise orijinal fotoğraf kullanılmamıştır. Kitabın kapağında Türk bayrağı ve bir uçak fotoğrafı bulunmaktadır. Evrensel kültüre ait bir İngiliz pasaportu, hedef kültüre ait içerisinde cami görselinin olduğu bir resim, Türk petrol yazan bir benzin istasyonu, İstanbul haritası, Karaköy ve Boğaz Köprüsü yazan trafik fotoğrafı, küçük bir Türkiye haritası, Türk lirası, Anadolu motifli kilim satan bıyıklı bir halı tüccarı, Cumhuriyet gazetesi, Ziraat Bankası, askılı tepside taşınan çay bardakları, tabakları ve şeker, şiş kebab, Türk lokumu, baklava, rakı şişesi,

Kültür ve Turizm Bakanlığı müze giriş bileti, Silifke'deki kaya mezarları, Ürgüp Peribacaları, İshakpaşa Sarayı, Nemrut Dağı, Ayasofya, Didim'deki Apollo Tapınağı, Mevlana Türbesi, dünyadaki başkent isimlerini gösterir harita, pul, jeton, PTT logosu, telefon kulübesi, Atatürk görselli pul resmedilmiştir.

Görsel 3. Ayasofya, Didim'deki Apollo Tapınağı, Mevlana Türbesi'ni gösteren görsel (Quick & Easy Turkish, 1989: 16)

Turkish For Travellers kitabında 23 Nisan gösterisinden bir fotoğraf, Taksim Meydanı'ndan bir fotoğraf, vapur görseli, gemi, Ortaköy camisi, Uludağ görseli bulunmaktadır. Evrensel kültüre ait hiçbir görsel bulunmamaktadır.

Görsel 4. Ortaköy Camisi Görseli (Turkish For Travellers, 1988: 133)

5. Kitabın Yapısı

Yaklaşık olarak A5 boyutunda tasarlanan *Turkish in a Week* adlı kitap, haftanın günleri üzerinden tasarlanmış ve ünite içeriği her bir gün için alt konu başlığı belirlenerek oluşturulmuştur. İçindekiler kısmı, pazartesi (havaalanında, döviz bozdurma, selamlama ve bilgi, otel odasında yer ayırtma, barda) salı (kahvaltı ısmarlama, restoranda, yiyecek için alışveriş, hediye için alışveriş), çarşamba (toplu taşıma, biletler ve bilgi), perşembe (bankada, postanede, telefonu kullanma), cuma (araba kiralama, arıza, kazalar ve acil durum), cumartesi (spor ve boş zaman, eğlence), pazar (kendinden bahsetme, hava, kaldığın yer hakkında konuşma, hobilerin hakkında konuşma) şeklinde tasarlanmıştır. Kitabın tanıtım kısmı, Türkçe hakkında kısa bir bilgi, ünlü uyumu kuralı ve telaffuz rehberi kısımlarından oluşmaktadır. A5 boyutundan daha küçük cep kitap boyutunda tasarlanan *Get by in Turkish*, *Turkish in a Week* kitabına göre daha küçük olup içki söyleme, dışa-

rıda yemek yeme, alışveriş, ziyaret yerleri, yolculuk ve insanlarla tanışma başlıkları üzerinden 6 üniteden oluşmaktadır.

Kitabın giriş kısmında Türkiye haritası bulunmaktadır. Türkçe hakkında bilgi veren kitap, kitabın nasıl kullanılacağı ve Türkçenin nasıl telaffuz edileceği, ünlü uyumu ile ilgili bilgi vermektedir.

Quick & Easy Turkish, Get by in Turkish kitabıyla aynı boyutta tasarlanmıştır. Kitabın nasıl kullanılacağı ile ilgili bilgi veren kitap, Türkçenin nasıl konuşulacağını özetler bilgi verdikten sonra, Türkçe dil bilgisine giriş niteliğinde bir bölümle ünite öncesini tamamlamıştır. Kitap 20 ünite üzerinden tasarlanmıştır. Her bir ünite standart olmayan sayılarda alt başlıklara ayrılmıştır. İlk ünite genel ifadeler, ikinci ünite Türkiye'ye geliş, üçüncü ünite araba kullanımı, dördüncü ünite yolunu bulma, beşinci ünite toplu taşıma, altıncı ünite otelde yer ayırma, yedinci ünite sayılar, ağırlıklar ve ölçüler, sekizinci ünite zaman ve günler, dokuzuncu ünite para ve alışveriş, onuncu ünite yemekler, on birinci ünite restoranlar, on ikinci ünite başlangıçlar, et ve balık, on üçüncü ünite sebzeler meyveler ve tatlılar, on dördüncü ünite içecek içme ve sigara içme, on beşinci ünite gezi ve eğlence, on altıncı ünite geziler ve eğlence, on yedinci ünite hava, on sekizinci ünite postane ve telefon, on dokuzuncu ünite giyinme ve yirminci ünite kazalar ve acil durum konuları işlenmiştir.

Diğer kitaplardan daha küçük yaklaşık olarak A6 boyutunda tasarlanan *Turkish For Travellers* kitabın kullanımıyla ilgili bilgi verdikten sonra Türkçenin dil bilgisiyle kısa bilgiler ve telaffuz rehberi sunmuştur. Kitap on ünite üzerinden tasarlanmıştır. Birinci ünite, genel ifadeler, selamlaşma ve tanışma, eğitim, genel sorular, ricalar ve özürler; ay, mevsim ve tatiller; ikinci ünite saati söyleme, iklim, hava, gümrük kontrol, para değiştirme, taksit, üçüncü ünite otelde, otelde kahvaltı, oda servisi, otelden ayrılış, kamp yapma; dördüncü ünite restoranlar, menü, bankada, kitapçıda, bakkallar ve mağazalar, giysi mağazasında; beşinci ünite ayakkabı mağazasında, fotoğ-

rafçıda, gözlükçüde, saatçilerde ve kuyumcularda, kuru temizlemecide ve kuaförde, berberde, yiyecekler ve meyveler, parfümeri, altıncı ünite postanede, telefon, ziyaret, vedalaşma, yolculuk; yedinci ünite, gemide, tren istasyonunda, trende, otobüsler, yön sorma; sekizinci ünite şehir turu, kiliseler ve camiler, dinlenme-eğlenme, gece kulübü, arkadaş edinme, kağıt oyunları ve satranç; dokuzuncu ünite sporlar, sahilde, arabayla yolculuk, park etme, garajda, araba bakımı, kazalar; onuncu ünite, araba kiralama, trafik işaretleri, doktorun ofisinde, vücudun organları, hastalıklar, dışçide, eczanede, poliste bölümlerinden oluşmaktadır.

6. Metin Seçimi

Turkish in a Week kitabında yer alan metinler diyaloglardan oluşmakta, diyalogda yer alan isimler hem Türk hem de yabancı isimlerden meydana gelmektedir. Toplamda 37 diyalog yer almaktadır. Diyaloglar sadece Türkçe olarak yazılmakla birlikte, aynı sayfada ya da yan sayfada diyalogda geçen kelimelerin İngilizcesi verilmiştir. Resmi ve resmi olmayan diyaloglara yer verilse de resmi diyaloglar daha fazladır. 37 diyalogun 2'si resmi olmayan diyalog olup 35'i resmi diyaloglardır.

Get by in Turkish kitabında ise diyalogu oluşturan kişiler Türklerden oluşmaktadır. Diyalogu oluşturan kişilerin meslekleri yazılarak kimlikleri belirtilmekte ya da sadece kişi zamirlerinin İngilizce olarak verilmesi tercih edilmektedir. Diyaloglar Türkçe ve genellikle kısa şekilde oluşturulmuştur. İngilizce olarak bütün diyalog açıklanmamış, diyalogda geçen kelimeler bir liste halinde verilmiştir. Ünite başlıklarıyla ilişkilendirilen diyaloglarda turistlerin karşılaşabilecekleri durumlar göz önünde bulundurularak kısa diyaloglar oluşturulmuştur. Birinci ve ikinci ünite 12; üçüncü ünite 14; dördüncü ünite 13; beşinci ünite 10; altıncı ünite de 9 diyalog bulunmaktadır.

Quick & Easy Turkish kitabında diyalog biçiminde metin bulunmaz. Sorulan sorunun karşılığı olarak soru cevap şeklinde düzenlenmiştir.

Turkish For Travellers kitabında ise çokça diyaloga yer verilmiştir.

Cümlenin önce İngilizcesi, sonra Türkçesi ve daha sonra da cümlenin nasıl telaffuz edileceğine yer verildiği görülmektedir. Toplamda kitapta 49 diyalog bulunsa da üniteyle ilgili birbirinden bağımsız cümleler yer almaktadır.

7. Ünitenin Yapısı

Turkish in a Week kitabının ünite yapısına bakıldığında günler üzerinden tasarlanan ünitelerin sabahleyin ve öğleden sonra olarak iki kısma ayrıldığı ve bu kısımlara alt başlıklar eklenerek ünitelerin oluşturulduğu görülmektedir. Üniteye önce alt başlığın konusuyla ilgili İngilizce bilgi verilerek açıklama yapılmış ve yine konuyla ilgili bir diyalogla devam edilmiştir. Diyalogla ilgili kelime ve İngilizce açıklamalara yer veren kitapta, ilk başlıkla ilintili devamı niteliğinde başka bir diyalog ve kelime açıklamalarına daha yer verilmiştir. Sonrasında kısa dil bilgisi açıklamasından sonra öğrenciden üniteyle ilgili iletişimsel alıştırmalar yapması istenmektedir. Toplamda altı üniteden oluşan *Get by in Turkish*'te her bir bölüm anahtar kelimeler ve kalıp ifadelerle başlamaktadır. Üniteyle ilgili turistlerin karşılaşabilecekleri diyaloglarla devam etmektedir. Diyaloglarda geçen kelime listesi sıralanıp kelime ve cümlelerin İngilizce karşılıkları verilerek açıklamalar yapılmıştır. Worth knowing köşesinde hedef kültüre ait konular üniteyle ilişkili olarak İngilizce olarak uzun bir şekilde açıklanmıştır. Sonraki kısımda ise ünite içerisindeki kısımları tekrar edecek şekilde alıştırmalara yer verilmiştir. Alıştırmalar, çeviri alıştırmaları, diyalog kurma alıştırmalarıdır. Öğrenci İngilizce olarak yönlendirilmektedir. Yönergeler İngilizcedir.

Quick & Easy Turkish kitabında üniteyle ilgili kelimeler gruplandırılarak Türkçe ve karşılıklarına İngilizce karşılıkları, sonrasında ise üniteyle ilgili alıştırmalara yer verilmiştir. Mekanik alıştırmalardan daha çok iletişimsel alıştırmalar yer almaktadır. Ünite sonunda ise hedef kültüre ait açıklamalar bulunmaktadır.

Turkish For Travellers kitabında üniteler, ya o üniteyle ilgili kelime ve temel ifadelerin İngilizce-Türkçe olarak nasıl telaffuz edildiğini göstermektedir.

recek şekilde ya da üniteadaki konuyla ilgili turistlere hedef kültür aktarımı yaparak başlamaktadır. Sonrasındaki diyaloglarda cümlenin önce İngilizcesi, sonra Türkçesi ve sonra cümlenin nasıl telaffuz edildiğiyle ilgili bilgi yer almaktadır. Diyalog bitiminde konuyla ilgili birbirinden bağımsız cümleler yine aynı düzende (İngilizce-Türkçe ve telaffuz) sıralanmıştır. Diyalog bitimlerinde cümle ve diyaloglarda geçmeyen konuyla ilgili uzun kelime listeleri yer almaktadır.

8. Alıştırmalar

Turkish in a Week kitabında, sabah ve öğleden sonra ve bir ünite de akşamleyin adı verilen bölüm sonlarının her birinde yer alan alıştırmalar mekanik değil iletişimseldir. Yönergeler İngilizce olup karşıdaki kişinin cinsiyetine, mesleğine, yakınlık derecesine, yaşına göre öğrenciden uygulamalar yapması istenmiştir. Tamamen öğrenciyi gerçek hayattaki gibi diyaloglara hazırlamaktadır, bunun dışında kişiye görevler vererek gerçekleştirmesi istenmektedir. Görev temelli alıştırmalardır. Alıştırmaların cevap anahtarı kitap arkasında verilmiştir.

Get by in Turkish'te ise her ünitenin sonunda alıştırmalara ve kitap arkasında cevap anahtarına yer verilmiştir. Alıştırmalar günlük iletişim dilini kazandırmaya yönelik olup, çeviri alıştırmaları; ne zaman nerede neyin söylenmesi gerektiğini ölçen edimibilim alıştırmaları da bulunmaktadır.

Quick & Easy Turkish'te ise her ünitenin sonunda mekanik alıştırmalar yerine iletişimsel alıştırmalar bulunmaktadır. Durumlar verilip nerede ne söylenmesi gerektiği öğrencilere sorulmuştur. Bunun yanında kelime bulma alıştırmaları da bulunmaktadır.

Turkish For Travellers kitabında alıştırma kısmı bulunmamaktadır.

9. Kullanılan Dil

Bu kitaplar 1988, ikisi 1989 ve 1990 yılında yayımlanmış kitaplar olduğu için kullanılan dilde günümüzden bazı farklılıklar görülmektedir.

Turkish in a Week'te yer alan diyaloglarda kullanılan dil incelendiğinde

İngilizceden tercümenin esas alınarak Türkçe cümlelerin oluşturulduğu görülür. Örneğin, *Bay Daffin, kendimi tanıştırayım* (Mr Daffin, Let me introduce myself), *Siz bayan Daffin olmalısınız* (You must be Mrs Daffin) cümleleri bu duruma örnek olarak verilebilir. Bunun yanında emir kipinin resmi kullanımında *veriniz, yapınız* kullanımı dikkat çekmektedir. Diyaloglarda dikkat çeken bir diğer nokta hizmet veren konumundaki, resepsiyonist, garson kişilerinin karşdakine hitapta *efendim* ya da *bay ...* ya da *bayan ...* şeklindeki kullanımlarıdır. Bunun dışında günlük ifadelerden uzaklaşıldığı da görülür. *Dolmuş durağı nerededir?* cümlesi bunun bir örneğidir.

Ayrıca günümüzde nadir kullanılan ya da artık ortadan kalkmış kelimelere yer verildiği görülmektedir. Diyalogda seyahat çeki bozdurmak isteyen turist *Ben bir seyahat çeki bozdurmak istiyorum* derken; bir başka diyalogda *Ben de öğretmenim, bir okulun başöğretmeniyim* cümlesi geçmektedir.

Get by in Turkish kitabında da *Turkish in a Week* kitabında olduğu gibi hizmet sektöründeki kişinin efendim kelimesini sıklıkla kullandığı görülmektedir. Tercüme durumlar söz konusudur. *Günaydın, kahvaltı istiyorum, lütfen* cümlesi bunun bir örneğidir. Bir diğer dikkat çeken nokta hitaplardan sonra lütfen kelimesinin kullanılarak karşı tarafa seslenilmesidir. Bir diğeri de *traditional tea-house* kelimesinin çayhane olarak çevrilmesidir. Halbuki burada kastedilen kahvehanedir.

Quick & Easy Turkish kitabında öğretilmek istenen kelimelere bakıldığında *teşekkür ederim* kalıbına alternatif *mersi*; *özür dilerim* kalıbına karşılık ise *pardon*; *kimlik* kelimesine *hüviyet*; *uyruk* ve *milliyet tabiyet*; *şehir*; *kent vilayet*; *tuvalet karşılık 'OO'*, *hela*, *yüz numara*; karşılık olarak verilmiştir. Bunun dışında *Turkish in a Week* kitabında olduğu gibi kambiyo, seyahat çeki ve Alman markı kelimelerine yer vermektedir.

Turkish For Travellers, *Quick & Easy Turkish* ve *Turkish in a Week* kitaplarında olduğu gibi kambiyo, seyahat çeki ve Alman markı kelimelerine yer vermektedir. Konuyla ilgili terimlere detaylı bir şekilde yer vermiş-

tir. Bir gezginin ihtiyaç duyabileceği karşılaşılabileceği tüm durumlar göz önünde bulundurularak karşılaşılan problemler, çözümü için nasıl bir yol izleneceği, hangi soruların sorulabileceği detaylandırılmıştır. Dil ve anlatım yönünden dikkat çeken nokta cümle ve kelimelerin nasıl telaffuz edileceğinin de yazılmasıdır. İngilizcenin seslerine göre Türkçe kelimelerin telaffuzu verilmiştir. Bu yönüyle diğer kitaplardan ayrılır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan çalışmada gezginlere yönelik yazılmış kitaplar karşılaştırmalı incelenerek elde edilen bulgu ve tespitler sonucunda şu sonuçlara ulaşılmış ve buradan hareketle öneriler getirilmiştir.

- 1.** Gezginlerin rahatça kullanabilmesi açısından bu tür kitapların arkasında hem Türkçe- İngilizce hem de İngilizce-Türkçe sözlüklerin olması ve kitaptaki tüm sözcüklerin, kelimelerin geçtiği yeri gösterir şekilde verilmesi daha uygun olabilir. Bu açıdan bakıldığında kitapların bu yönüyle eksik bırakıldığı düşünülmektedir.
- 2.** Kitaplarda iki dilli sözlükler yer alsa da sözcüklerin geçtiği sayfa numaralarının verilmediği, ya da kitapta geçen tüm kelimeleri kapsamadığı ya da sözcüklerin geçtiği sayfa numaraları verilse de kelimelerin alt alta Türkçe ve İngilizce olarak karışık olarak verildiği görülmektedir. Bu eksikliklerin gözetilerek kitap düzenlenmesinin yapılmasının kullanıcıya kolaylık sağlayıcı düşünülmektedir.
- 3.** Gezginler için yazılan bu tür kitaplarda esas olan konuşma becerisinin kazandırılmasıdır. Dolayısıyla basit diyaloglarda geçen dilbilgisi kalıplarının dışında günlük dildeki kullanımları kapsayacak işlevsel dilbilgisi açıklamalarına da yer verilmesi kullanıcıya günlük hayatı kolaylaştırıcı fırsatlar sunması açısından işlevsel olabilir.
- 4.** Hedef kültür aktarılırken, karşılaştırma yapılabilecek ortak paydalar üzerinden karşılaştırma yapılırsa konunun anlaşılması açısından daha faydalı olabilir. Bunun dışında örneğin hitapların sadece resmi şeklini vermek

yerine gayri-resmi samimi ortamlarda nasıl hitap edilebileceğinin alternatifinin de verilmesinin kullanıcıya iletişim çeşitliliği sunabilir.

5. Hedef kültür aktarımı yapılırken gezginlere uyarı niteliğinde yapılacak hatırlatmalar da onların zor durumlarla karşılaştığında hazırlıklı olması açısından faydalı olabilir.

6. Hedef kültüre ait görseller açısından incelendiğinde görsellerin günlük hayata ait öğelerden ağırlıklı olarak seçildiği, turistik yerlere ait görseller için İstanbul'un sembolik yerlerinin kullanıldığı görülse de sınırlı sayıda görsele yer verilmiştir. Hâlbuki internetin henüz kullanılmaya başlanmadığı bu yıllarda görsel seçiminin çeşitliliğinin gezginlerin seçimi için önemini büyük olduğu düşünülmektedir.

7. Evrensel kültüre ait yeterli sayıda görsel bulunmaması ve orijinal fotoğrafların görsel malzeme olarak *Turkish in a Week* dışında diğer ikisinde hiç kullanılmaması ya da *Turkish for Travellers* kitabında kalitesinin düşük bir şekilde kullanılması da bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

8. Bu tür kitaplar kendi kendine dil öğrenme kitapları kategorisinde olduğu için kitabın nasıl kullanılması gerektiğini anlatan bir kılavuz bulunması ve hareket halinde kullanılmaya elverişli olması açısından A5 ya da A6 boyunda olması gerektiği düşünülmektedir.

9. Gezginler için yazılan kitaplarda bağlamın net olarak anlaşılması için diyaloglara İngilizce karşılıkları ve Türkçedeki telaffuzlarıyla birlikte yer verilmesinin anlaşılır bir dil kullanımı için faydalı olabileceği anlaşılabilir.

10. Konuşma becerisini destekleyen diyalogların kimler arasında geçtiği kiminle nasıl, nerede, ne zaman bir diyalog oluşturulması gerektiği fikrinin bu tür kitapların yazımında göz önünde bulundurulması gereken öğelerden olduğu düşünülmektedir.

11. Kitapların ünite yapıları incelendiğinde kelime listelerinin ve bu listelerin Türkçe-İngilizce karşılıklarının verildiği tespit edilmiştir. Kitap içerisinde sözlükten bağımsız olarak listelerin diyalog bitiminde yer alması gezgin kullanıcıların işini kolaylaştırabilir.

12. Bu tür dil öğretim kitaplarında öğrencinin gezi/seyahat öncesi kendi kendini değerlendirebileceği alıştıırma türleri ve cevap anahtarına da yer verilmesi gerektiği düşünölmektedir. Konuşma becerisini kazandırmaya yönelik hazırlanan bu kitaplarda iletişimsel alıştıırmalara ağırlık verilebilir.

13. Kitaplarda tercih edilen dil incelendiğinde bazı İngilizce cümlelerin kelime Türkçedeki kullanımlarının ve kavramların dikkate alınmadan sözlükten çevrildiği görölmektedir. Bu tür iki dilli kitaplarda dilbilgisi-çevirisi yöntemi daha dikkatli bir şekilde kavramı tam karşılayacak şekilde çevrilmelidir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Çalışmada çıkar çatışmasına yol açacak herhangi bir husus bulunmadığını ve araştırmanın tüm süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederim.

Kaynakça

- [1] Bhattacharyya, D. P. (1997). Mediating India: An Analysis of a Guidebook. *Annals of Tourism Research*, 24(2), 371–389.
- [2] Chen, J. S. ve Hsu, C. H. (2000). Measurement of Korean Tourists' Percieved Images of Overseas Destinations. *Journal of Travel Research*, 38, 411-416. DOI:10.1177/004728750003800410.
- [3] Civelek, E. (2018). XIII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı. *Kendi Kendine Türkçe Öğrenmek İsteyenlere Yönelik Hazırlanan Üç kitabın Karşılaştırılmalı Analizi-Nasıl Bir Yol İzlenmeli-? içinde* (ss. 798–809), Varşova.
- [4] Cohen, E. (1985). The Tourist Guide: The Origins, Structure and Dynamics of a Role. *Annals of Tourism Research*, 12, 5-29.
- [5] Cohen, E. ve Cooper, R. L. (1986). Language and Tourism. *Annals of Tourism Research*, 13(4), 533-563. DOI:10.1016/0160-7383(86)90002-2.
- [6] Çağa, T. (1990). *Turkish in a Week*. Great Britain: Headway.
- [7] Çelik, H. (2019). Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Dil – Tarih

- Coğrafya. “*Vatandaş*” Fuad A. Attaoullah ve İngilizlere Türkçe Öğreten Kitabı: *Turkish Self-Taught and Grammar* içinde (ss.758-768), Ankara.
- [8] Deniz, K. ve Karagöl, E. (2018). İngilizlere Türkçe Öğretiminde Tarihî Bir Eser: “Osmanlı Konuşma Dili Cep Kılavuzu”. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 10(3), 183-199.
- [9] Doğan S. (2011). *XIX. Yüzyılda Yabancılar Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- [10] Doğan, S. ve Ayaz, H. (2017). XIX. Yüzyılda Batı’da Yabancılar Türkçe Öğretimi: W. B. Barker Örneği. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi-The Journal Of Ottoman Studies*, 1(1), 63-84.
- [11] Ermağan, E. (2021a). II. Dünya Savaşı Esnasında Amerikan Askerlerine Türkçe Öğretmek İçin Yazılan “Turkish: A Guide To The Spoken Language” Adlı Kitabın Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö9), 43-55. DOI: 10.29000/rumelide.983856.
- [12] Ermağan, E. (2021b). Kendi Kendine Türkçe Öğrenme Kitaplarında Telaffuz Öğretimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 214-237. DOI: 10.29000/rumelide.1011393.
- [13] Ermağan, E. (2021c). Kendi Kendine Türkçe Öğrenme Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme, 3. Uluslararası Karadeniz Dil ve Dil Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Kitabı içinde (ss.56-69). <https://www.blacksealanguageconferences.com/tam-metin-bildiri-kitab%C4%B1> (20.02.2022).
- [14] Ersoylu, H. (1981). Türk Dili Üzerine Yazılmış İngilizce Gramerler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 10, 124–129.
- [15] Genç, A. (2010). *Geçmişten Günümüze Yerel Almanca Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- [16] Gülbahar, O. (2009). 1990’lardan Günümüze Türkiye’de Kitle Turizminin Gelişimi ve Alternatif Yönelimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 151-177.

- [17] Hengirmen, M. (1988). *Turkish for Travellers*. Ankara: Engin Yayınevi.
- [18] Karagöl, E. (2011). *Sir James William Redhouse ve İngilizlere Türkçe Öğretimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- [19] Karagöl, E. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Tarihî Bir Eser: Redhouse'un Muhtasar Osmanlı Türkçesi Dil bilgisi Adlı Eseri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(4), 2143-2161.
- [20] Özkurt, E. (2019). *William Burckhardt Barker'in Gramer ve Sözlüklü Türk Dili Okuma Kitabı (İnceleme – Sözlük)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- [21] Öztaş, K. ve Karabulut, T. (2006). *Turizm Ekonomisi Genel Turizm Bilgileri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [22] Roberts, J. (1995). An anatomy of home-study foreign language courses. *System*, 23(4), 513-530.
- [23] Rona, B. (1989). *Get By In Turkish*. England: Belmont Press.
- [24] Saraç, Ş. (2018). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine İngiliz Katkısı (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- [25] Şahin, A. ve Yeşilyurt, E. (2017). Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretimi Kitaplarının Bibliyografik Olarak İncelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5(1), 102-113.
- [26] Teymur N.(1989). *Quick & Easy Turkish*. Great Britain: Headway.
- [27] Tuncer, H. (2012). *Doğu ile Batı Arasında Bir Köprü James William Redhouse* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [28] Uysal, A. (2016). Londra'daki Türk Nüfusun Mekansal Dağılımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 534-565.
- [29] Yeşilyurt, E. (2015). *Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversite-

si Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

[30] Yeşilyurt, E. (2016). Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretmek Amacıyla Yazılan Kitapların Dil Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 277-294.

[31] Yıldırım, B. (2016). İngiltere'deki Türkler ve Türkçe Eğitimi Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 15-23.

[32] Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

[33] Yılmaz, E. (2019). *Ottoman Turkish Conversation Grammar Adli Eserin Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.

Extended Abstract

Among the self-learning books, this was seen as a deficiency, since there was no study focusing on these books, which attract attention with their being written only for travelers, and the subject of the study was the books that the book authors specified as especially for travelers. Such books appear before the 20th century as books focused on speaking skills to cover the daily communication needs of travelers with a simple grammar section for travelers. Despite this, it has not been examined separately among self-learning books, and the subject has been looked at holistically, covering all target groups. On the other hand, although it serves the purpose of self-study for the learner, there are some aspects that differ from self-learning books.

Document analysis was used in this study. Document analysis includes the analysis of written materials containing information about the case or cases that are aimed to be investigated. Which documents are important and can be used as data sources are closely related to the research prob-

lem. Textbooks used in the field of education, etc. It can also be used as a data source as a document in research on education (Yıldırım and Şimşek, 2016: 189-190). Four Turkish learning books written for travelers were examined one by one and suggestions were made to eliminate the deficiencies identified.

The universe of this study consists of the content of the books written in English-Turkish bilingual for travelers to learn Turkish by themselves. Four books named Turkish in a week, Get by in Turkish, Quick & Easy Turkish, and Turkish For Travelers were chosen as samples. By making use of Genç's work, titles were selected and a few additions were made, and the books were examined in terms of dictionary and index, grammar, cultural transfer, visuals, structure of the book, text selection, structure of the unit, exercises, and language used (Genç, 2010).

When the four books are examined in terms of dictionaries and indexes, it is seen that all the words in the book are included in the dictionary in Turkish For Travelers, where the dictionaries given in the Turkish in a Week, Get by in Turkish and Quick & Easy Turkish books are created in a way that does not include all the words in the book.

When the four books were evaluated in terms of grammar, it was seen that those outside the Turkish in a Week book gave basic level grammar topics in summary form in a few pages, but different basic level topics were selected in these three books.

When evaluated in terms of cultural transfer, the topics covered in the four books are Turkish food and beverage culture, dolmuş, and information about hotels. Although the topics are common, it is the book Get by in Turkish that deals with Turkish food and beverage culture in the widest way. Unlike other books, this book differs from other books by giving information about the food and drink situation in restaurants during Ramadan and the fact that it is difficult to find pork outside of big cities in the country, as well as the order of the dishes to be eaten at dinner.

When the four books are evaluated in terms of visuals, there are no images of universal culture in Get by in Turkish and Turkish For Travelers; In the universal items included in Turkish in a Week and Quick & Easy Turkish, the only common item is the British passport, apart from that, Quick & Easy Turkish has a map showing the names of capital cities in the world, a flag and a foreign traveler's check in Turkish in a Week.

When the books are evaluated in terms of their structure, Turkish in a Week is approximately A5 in size, Quick & Easy Turkish, Get by in Turkish is the same size, but smaller than Turkish in a Week, and Turkish For Travelers is approximately smaller than all of them. It is seen that it is designed in A6 size.

When the four books are evaluated in terms of text selection, it is seen that other books except Quick & Easy Turkish include dialogues. The book that includes the pronunciation of sentences among the four books is the Turkish for Travelers book. In Turkish in a Week and Get by in Turkish books, it is clear that the people who create the dialogue are profession, gender, Turkish or foreign.

When the unit structures of the books are examined, it is seen that the unit titles of all the books are given in English. What draws attention in all books is the word lists included in the unit, independent of the dictionary given at the back of the book. These word lists in all of the books are listed as bilingual in Turkish and English.

When the books are examined in terms of exercises, it is seen that the books other than Turkish For Travelers have exercises. These types of exercises are communicative exercises.

When these books are evaluated in terms of the language used, the translated expressions used in the Turkish in a Week and Get by in Turkish books stand out. Equivalents in these translated expressions could not be found exactly. Again, almost all of the dialogues used in these two books are official dialogues, the narrative is picture, you language is used intensively.

In the study, the books written for travellers were examined comparatively and as a result of the findings and determinations, the following conclusions were reached and suggestions were made based on this.

There should be both Turkish-English and English-Turkish dictionaries at the back of such books in order for travelers to use them comfortably, and all the words in the book should be given in a way that indicates the place where the words are found.

The main thing in such books written for travelers is to gain speaking skills. Therefore, besides the grammatical patterns in simple dialogues, functional grammar explanations that will cover daily language usage should also be included, and opportunities to facilitate daily life should be offered.

While transferring the target culture, it may be more useful to understand the subject if a comparison is made over the common denominators that can be compared. Apart from this, for example, instead of giving only the formal form of addresses, an alternative should be given to how to address in informal, intimate environments.

When examined in terms of the visuals of the target culture, it is seen that the visuals are mainly chosen from the elements of daily life, and the symbolic places of Istanbul are used for the visuals of the touristic places, but a limited number of visuals are included. However, in these years, when the internet was not yet used, the diversity of visual selection is thought to be of great importance for the choice of travelers.

Since such books are in the category of self-learning books, there should be a guide explaining how the book should be used.

The fact that the lists are located at the end of the dialogue in the book, independent of the dictionary, facilitates the work of the traveler users.

Communicative exercises should be emphasized in these books, which are prepared for gaining speaking skills.